



VOLUIT TAA!

7

PRINCIPES VOOR TAAKCRACHTIG ONDERWIJS

Hoe kun je inzetten op hedendaags taalkrchtig onderwijs? Die belangrijke vraag hangt samen met inzicht krijgen in waarvoor leerlingen zoal taal gebruiken en wat het betekent om taalcompetent te zijn in deze 21ste-eeuwse maatschappij. In de didactiekhandboeken *Volop Taal* (2020) en het net verschenen *Voluit Taal* (2022), respectievelijk voor het lager onderwijs en de eerste twee graden van het secundair onderwijs, wordt voor taalkrchtig onderwijs vertrokken van zeven principes. Als je die principes in de praktijk brengt, dan krijgen leerlingen voortdurend de kans om hun taalcompetentie aan te scherpen en kennis te ontsluiten via taal. Als je zowel de taallessen als de zaakvaklessen op een taalkrchtige manier aanpakt, dan wordt hun taalontwikkeling de hele dag door gestimuleerd. In deze bijdrage maak je kennis met elk van de zeven principes, die we meteen ook toepassen op een voorbeeld dat je misschien nog kent uit een eerder *Fons*-nummer!

In *Fons* 11 maakte je kennis met Heleen en Koen, een leerkracht Nederlands en een leerkracht elektriciteit die de handen in elkaar sloegen voor een vakoverschrijdend project met hun Gentse leerlingen van het derde en vierde jaar elektrotechnieken. Hoe ontstaat een kortsluiting? Welk gereedschap heeft een elektricien allemaal nodig? En wat is het verschil tussen een enkelpolige en dubbelpolige schakeling? Om op die vragen een antwoord te formuleren, maakten de leerlingen instructiefilmpjes over basis-schakelingen. Ze werden specialist in een bepaalde handeling, en legden die in een instructiefilmpje uit aan toekomstige leerlingen.

In het vak elektriciteit bekwaamden ze zich in het uitvoeren van de schakeling, met alle (technische) uitleg en hande-

lingen die daarbij horen, terwijl ze in het vak Nederlands werden ingewijd in hoe je een goede instructie geeft, en hoe je die in een scenario voor een filmpje kunt gieten. Een mooi voorbeeld van taalkrchtig onderwijs - maar waarom precies? Dat laten we zien aan de hand van de zeven principes.

1

POSITIEF-TALIGE GRONDHOUDING

Taalkrchtig onderwijs stimuleert een positief-talige grondhouding. Dat betekent dat leraren een veilige oefencontext bieden, zodat kinderen kunnen experimenteren met taal.

Fouten maken is daarbij een deel van het (taal)leerproces. Leraren geloven in het taalleerpotentieel van hun leerlingen en de verschillende thuistalen en -culturen van de leerlingen krijgen een plaats in de klas.

Uit het voorbeeld: *Heleen en Koen dagen hun leerlingen uit om instructiefilmpjes te maken voor toekomstige leerlingen, in een veilige en motiverende leeromgeving. Filmpjes maken is iets wat hen boeit en prikkelt.*

2

CONTEXTRIJK

Leraren kiezen hun opdrachten op basis van de input of de interesses van de leerlingen. Ze roepen de bestaande

voorkennis op, zodat leerlingen nieuwe kennis en taal kunnen verbinden aan eerdere kennis en ervaringen. Leraren zorgen voor een voldoende rijk taal aanbod, dat begrijpelijk wordt door parafraseren en visuele ondersteuning.

Uit het voorbeeld: *Vanuit een rijke context leren de leerlingen nieuwe vakwoorden en handelingen aan, voortbouwend op wat ze al kennen en kunnen. Ze gaan er meteen ook actief mee aan de slag.*

3

FUNCTIONEEL

De (taal)lessen leiden tot een concreet eindresultaat, dat ook niet-talig van aard kan zijn. De leerlingen werken aan een voor hen relevant en interessant doel. Er is een kloof tussen wat leerlingen nu al kunnen en wat ze zullen leren door de opdracht tot een goed einde te brengen.

Uit het voorbeeld: *De filmpjes van de leerlingen hebben een echt publiek en zullen ook daadwerkelijk gebruikt worden. Door de koppeling met het vak elektriciteit is de spreektaal meteen ook betekenisvol.*

4

INTERACTIEF

Leraren zorgen ervoor dat ze tijd en ruimte hebben om in interactie te gaan met leerlingen. Ze stellen veel open vragen, denkvragen en opinievragen. Daarnaast lokken ze ook interactie uit tussen leerlingen onderling, waarvoor ze werkvormen inzetten die leiden tot actief en samenwerkend leren.

Uit het voorbeeld: *Samen met Heleen en Koen genereren de leerlingen ideeën over de verschillende handelingen en de opbouw van hun instructie: welke stappen moeten zeker aan bod komen, in welke volgorde, en hoe benoem je wat je doet? Meer dan genoeg gespreksstof!*

5

ONDERSTEUNING

Leraren geven voldoende feedback op taaluitingen tijdens betekenisvolle activiteiten. Ze combineren feedback, feed-up en feedforward om het leerproces voort te stuw. Differentiatie is een vast onderdeel van hun lesaanpak, en leraren zorgen zowel voor individuele als voor klassikale ondersteuning.

Uit het voorbeeld: *Heleen en Koen geven feedback, feed-up en feedforward tijdens het hele proces, elk vanuit hun eigen expertise en achtergrond. Koen richt zich op de inhoud, de handelingen en de vakterminologie, Heleen op de spreekvaardigheid en de kwaliteit van de instructie van de leerlingen.*

6

IMPLICIET EN EXPLICIET LEREN

Tijdens contextrijke en functionele activiteiten besteden leraren ook expliciet aandacht aan strategieën en vormelijke aspecten van taal. Dat doen leraren onder meer door ruimte te maken voor betekenisonderhandeling. Ze modelleren en doen zo hardop denkend voor hoe leerlingen strategieën kunnen oppikken tijdens talige opdrachten.

Uit het voorbeeld: *Door veel te spreken binnen deze context, pikken de leerlingen impliciet veel taal op. Bij Heleen leren ze dan weer expliciet hoe je een instructie kunt formuleren.*

7

KANSEN TOT REFLECTIE

Leraren maken voldoende ruimte om samen met de leerlingen te reflecteren over product en proces. De leerlingen weten wat de leer- en lesdoelen zijn en tijdens de lessen zijn ze zich daarvan ook bewust.

Uit het voorbeeld: *De leerlingen bekijken een eerste versie van hun filmpje met een kijkwijzer. Wat liep er goed, en wat kan er beter? Op basis daarvan wordt verder bijgestuurd.*

*Ga ook volop
en voluit
voor taal!*

Ben je geprikkeld door het voorbeeld van Heleen en Koen, of wil je meer weten over hoe je aan de hand van de zeven principes kan werken aan taalkrachtig onderwijs? Lees dan zeker *Volop Taal* (2020) en *Voluit Taal* (2022), allebei uitgegeven bij Owl Press. Voor beide boeken sloeg het Centrum voor Taal en Onderwijs van de KU Leuven de handen in elkaar met diverse lerarenopleiders. Aan *Voluit Taal* werkte ook Fons mee: veel van de praktijkverhalen die als een rode draad doorheen het boek lopen, zag je al in eerdere Fons-nummers voorbijkomen. Uit het onderwijsleven gegrepen!

